

O

B

R

PENNY MARSHALL

Tik pred iztekom lanskega leta je bila — v distribuciji Columbia Pictures — v ZDA premiera filma **Awakenings**, ki govori o katatoničnih žrtvah encefalitisa. Posnet je bil po knjigi dr. Oliverja Sacksa, v kateri obravnava svoje eksperimente v poznih 60-ih letih, ko je z uporabo zdravila L—DOPA uspel katatonike za nekaj časa prebuditi iz njihovega transa, v katerem so nekateri preživevali do 30 let. V **Awakenings** igrata glavni vloge Robin Williams (nevrolog dr. Malcolm Sayer) in Robert DeNiro (katatonični pacient Leonard Lowe).

S filmom **Awakenings**, ki ga bomo kmalu videli tudi v naših kinematografih, se je Penny Marshall prvič lotila velikopoteznejše, prestižne teme, ki bi ji utegnili omogočiti, da zasede mesto med »resnimi« ameriški avtorji. To je tretji celovečerec režiserke, sestre bolj znanega in uveljavljenega Garryja Marshalla (**Pretty Woman**), rojene v New Yorku 15. oktobra 1942. Hodila je na univerzo v New Mexico, kjer je študirala matematiko in sociologijo. Študij je prekinila in dobila vlogo v gledališki komediji **Oklahoma**, po selitvi v Hollywood pa je debitirala tudi na televiziji. Naslednjih nekaj let je dobila več vlog v raznih TV filmih, istočasno je študirala igrarstvo. Nastopila je tudi v nekaterih kinematografskih filmih, — tako je npr. leta 1979 odigrala vlogo Miss Fitzroy v **Nori invaziji na Kalifornijo** (1941) Stevena Spielberga, igrala je v TV seriji **Nenavaden par**, kot režiserka pa se je preizkusila s štirimi epizodami serije **Lavern and Shirley**.

Kinematografski režijski debi Marshallove je bil **Jumpin' Jack Flash** (1986), ki je bil s strani filmske kritike sprejet dokaj hladno. Da pa je bil komercialno vseeno sorazmerno uspešen, gre zahvala Whoopi Goldberg, za katero naj bi bila ta komedija mišljena kot »star vehicle«. Goldbergova na svoje sodelovanje s Penny Marshall nima najlepših spominov. Po **Škrlatni barvi** (*The Color Purple*, 1985) je bil to njen drugi film in po njenih besedah je predstavljal »a fucking terrible experience«, bil je »piece of shit that flew for some reason«. Preden je bila Penny Marshall izbrana za režiserko, je bila Whoopi Goldberg že določena za glavno vlogo, nanjo se je tudi pripravljala, Marshallova pa je vse obrnila na glavo, — režijo si je namreč predstavljala tako, da je stala za kamero in glavni igralki gestikulirala, kako naj se spakuje, da bodo kadri bolj smešni.

Drugi celovečerec Penny Marshall, **Velik** (*Big*, 1988), pa je bil v vseh pogledih zadetek v polno. Filmski kritiki so ga zelo pozitivno ocenili, prejel je 2 zlata globusa v kategoriji musical/komedija (najboljši film, Tom Hanks — glavna m. vloga) in bil nominiran za 2 oskarja (gl. moška vloga, scenarij). Predvsem pa se je Marshallova z njim zapisala v zgodovino kot prva režiserka, ki je s kumulativnim B.O. izkupičkom za svoj film preseгла »magično« mejo 100 milijonov USD (druga »ženska nad 100 milijonov« je Amy Heckerling z **Glej no, kdo se oglašča** /*Look Who's Talking*, 1989/). Marshallova je očitno tokrat manj gestikulirala in več režirala. Hvali jo predvsem glavna igralka, Elizabeth Perkins, ki

meni, da je zelo malo režiserjev, ki bi znali tako dobro in s tolikšnim okusom izpeljati dokaj kočljiv ljubezenski prizor med Hanksom in Perkinsovo.

Počakati bo treba na letošnje oskarje, da bi lahko ocenili uspešnost filma **Awakenings** še s te plati; doslej je za svojo vlogo v tem filmu (in hkrati tudi za vlogo v **Good Fellas**) prejel priznanje /**Newyorške filmske kritike** Robert DeNiro (glej tudi priznanje **National Board of Review** za ta film). Kar se tiče gledanosti, filmu **Awakenings** za zdaj ne kaže slabo: sprva ga je Columbia lansirala le z omejenim številom kopij (v 12 kinematografih), v četrtem tednu po premieri pa so število kopij povečali na ca. 1.300 in tedenski izkupiček te svojevrstne inačice **Rain Mana** je z 19. mesta na lestvici najuspešnejših filmov skočil na 2.mesto (takoj za **Home Alone**).

IGOR KERNEL

DANNY ELFMAN

V 80. letih se je pripetilo samo enkrat, da sta bili dve plošči z glasbo iz enega samega filma med prvimi desetimi, ki jih v svojih polletnih prilogah »Film & TV Music« objavlja The Hollywood Reporter. To se je posrečilo izdajama iz neke gramofonske založbe, ki smo jo prej na teh lestvicah srečali komaj kdaj, saj je bila nenehno skrita v mašineriji splošne produkcijske kulture: Warner Bros. In ne le to; če polistamo po vsem desetletju teh lestvic, uvidimo, da je ta majhna založba velike hiše pred neverjetnim uspehom zastopana z enim samim prodornim adutom: glasbo iz filma **Purple Rain** (1984/85). Leta 1989 pa se ji je odprlo — tvegala je in izdala kar dva albuma z glasbo iz **Batmana**: Soundtrack by Prince in **Batman Motion Picture Score**; prvi se je med najbolj prodajanimi filmskimi partiturami zavihtel na tretje mesto, drugi na deseto. Prvi je postal za navrh še Billboardov dvojni hit (single in album), drugega pa so prodali kakih 400.000 kosov, tako da je ogrozil celo uspeh plošče **Top Gun**. Čeprav je **Top Gun** kompilacija štiklov, BMPS pa delo enega samega človeka, ki mu je z drugo ploščo iz istega filma delal konkurenco sam Prince (1,700.000 v štirih mesecih).

Hollywoodski skladatelj 30. let pride s srednjeevropskega konservatorija in je emigrant, skladatelj 60. let uide z Broadwaya in je hollywoodski imigrant, skladatelj 90. let pobegne iz ansambla in je hollywoodski flagrant. Danny Elfman (37) je bil enajst let pevec in komponist zasedbe Oingo Boingo, preden je odkril filmsko glasbo. Iz benda je poleg svoje osebe zvlekel še Steva Barteka; ta je danes, ko se je Elfman prignal do težke hollywoodske kategori-

A

Z

je, njegov proročni orkestrator. Maestro namreč rad poseda brez klavirja in si žvižga enoglasne melodije v kasetofon. Ima tudi svojega glasbenega urednika: Bob Badami skrbi, da je »his master's voice« slogovno zenačen s kosi filmske citatne glasbe. Elfmanov dirigent je Shirley Walker, potrpežljiv mož; kadar je treba izdati ploščo za Warner Bros., pa najraje sodeluje s hišnim konsultantom in supervizorjem Michaelom Dolbeckom, ker »je eden redkih, ki znajo poslušati; tvoj zvok bo po njegovi obdelavi kvalitativno enak zvoku drugih glasbenih udeležencev na filmu; great, to je pri plošči pol uspeha!«

Skladatelj za razloček od direktorjev fotografije ali montažerjev na filmskih špicah nikoli ne nosijo teže imena agencije, pa vendar pogodba razkriva marsikaj: Danny Elfman je del BMI, najboljši med najboljšimi, kar zadeva »podlage« in »leitmotive«. Družba je takšnale: John Williams, Alan Silvestri, David Newman, Hans Zimmer, Bill Lee, Dave Grusin, Randy Edelman, Miles Godman, Michael Kamen, David Kitay, Cliff Martinez, Jerry Goldsmith, Alan Menken, Andy Summers, Jerry Lee Lewis in mnogi neznanci. Leto 1989 ni bilo samo **Batmanovo** in Elfmanovo (ko se je hotel obesiti, ker je njegova plošča izšla 10 tednov pozneje kakor Princova), temveč kar leto cele BMI: **Ghostbusters II**, **Indiana Jones and the Last Crusade**; **Lethal Weapon 2**; **Licence to Kill**; **Sex, Lies and Videotape**; **The Abyss**; **Born on the 4th of July**; **Driving Miss Daisy**; **Back to the Future II**.

Elfman je doslej ustvaril 14 filmskih partitur, kar spriči njegovega sloga — »žebrajča tečnoba«, ki ne da miru niti med večino dialogov — sploh ni malo. V tem, da za 90 minut filma ustvari 80 minut glasbe, ga še spodbuja Tim Burton, naslednji človek iz galerije služabnikov, sicer tudi režiser: skupaj sta pomagala na svet filmom **Pee-Wee's Big Adventure**, **Beetlejuice**, **Batman in Edward Scissorhands**, sam skladatelj pa je bil blizu še **Midnight Run**, **Dicku Tracyju** in, kakor smo videli, **Darkmanu**. Sam Raimi je bil tako navdušen, da je dahnil: »D. E. ima strašanski, nekako staromodni občutek za dramo.« Pa vendar Elfman Raimija ni omenil, ko je nedavno za Premiere izjavil, kako bi mogel ubijati, da bi lahko delal s Kubrickom, Coppolo, Scorsesejem, Demmom ali Cronenbergom. »Moji drugi najljubši režiserji že imajo par: Steven Spielberg in John Williams, Peter Weir in Maurice Jarre (slabo kaže, op. p.), Neil Jordan in George Fenton, David Lynch in Angelo Badalamenti, Terry Gilliam in Michael Cayman, Robert Zemeckis in Alan Silvestri. Če kje, potem v filmski glasbi velja, da morajo biti najboljši poročeni.«

MIHA ZADNIKAR

SHANE BLACK

Shane Black je dopolnil šele 22 let in ravno končal fakulteto, ko so se pri Warner Bros zainteresirali za njegovo zgodbo o temnopoltem in belem policaju, ki preganjata tolpo preprodajalcev

mamil. Scenarij je bil dovolj atraktiven, da so ga odkupili za 250.000 USD, še preden so se dokončno odločili, da po njem poimenujejo film: Brez scenarističnih korekcij je **Lethal Weapon** bliskovito poskočil na lestvici gledanosti že po nekajdnevem predvajanju. Postal je hit in Shane Black si je prislužil še dodatnih 150.000 dolarjev. Takorekoč čez noč je postal eden najbolj profitabilnih hollywoodskih scenaristov. Toda resnična slava ga je doletela šele lani. Za **The Last Boy Scout**, zgodbo o privatnem detektivu, ki ga je zapustila sreča, sta se namreč intenzivno potegovala kar dva ugledna studija; 20th Century Fox in Carolco & Tri Star. Uspešnost v prekupčevanju z atraktivnimi scenariji je odvisna predvsem od dobrega reklamnega agenta. Shane Black je imel z njim srečo. Ko mu je Carolco ponudil »borih« 1,75 mili. USD in se je Joel Silver odločil posneti film, je bil posel sklenjen. Shane Black je tako postal najbogatejši scenarist v zgodovini mesta sanj; toda samo za sedemindesetdeset dni.

Potem je kralj scenaristov postal (in ostal) Joel Esterhas, ki je svojo zgodbo (**Basic Instinct**) uspel vnovčiti za 3,25 mili. USD. Od takrat naprej rastejo milijonarji med scenaristi kot gobe po dežju. V zadnjih dvanajstih mesecih je obogatelo okoli štirinajst mladih in nadarjenih filmskih piscev. Formula njihovega uspeha se skriva v preračunani in vnaprejšnji promociji zgodbe in v sami tehniki pisanja scenarijev (»spec« script), ki se prodajajo kot dokončni, celovit izdelki, katerih ni potrebno »skopiti«, predelovati itd., kar je usodna posledica tradicionalnega stila njihovega pisanja.

Ob talentu in dobrem reklamnem agentu pa je seveda najvažnejša osnovna ideja zgodbe, meni Brian Helgeland. Lahko se pohvali, da sta s koscenaristom Mannyem Cotom idejo za **The Ticking Man** izoblikovala v enournem telefonskem pogovoru, njun trud pa se je poplačal z milijonom dolarjev. Vendar pa ne teče vse vedno tako gladko. Joel Esterhas se je baje že odpovedal avtorskemu podpisu pod **Basic Instinct**, ker film ne bo videti tak, kakršnega si je zamislil; Paul Verhoven ima pač svojo vizijo o tem, kako naj izgledajo filmi. Sicer pa tak primer ni ne prvi ne zadnji. Že veteran med scenaristi, Robert Towne je v špici **Greystroka** podpisan kot P. H. Vazak, torej z imenom svojega psa. Tako je bil potem pes nominiran za najboljšega scenarista. Tudi 27-letnega Davida Mickeya Evansa (scenarij za **Radio Flyer** je vnovčilo za 1,25 mili. USD) so nagnali z režijskega stolčka, ker producenti niso bili zadovoljni z začetnimi posnetki; in splaval je po vodi njegov režijski debi.

Kljub vsem zapletom, brez katerih v Hollywoodu sploh ne gre, je scenaristika v zadnjem letu postala možnost za najobetavnejšo hollywoodsko kariero. Mladi in talentirani scenaristi kar tekmujejo, kdo bo napisal atraktivnejšo hit zgodbo. Scenarij mora biti vreden vsaj 1 milijon USD, da lahko njegov avtor postane član elitnega klana. V njem so že (poleg omenjenih) Tom Shulman (Društvo mrtvih pesnikov), njegov **The Stand** je prodan za 3 mili. USD; Jeffrey Abrams, ki je s **The Rest Of Daniel** obogatel za 2 mili. USD; Pen Densham in John Watson sta za **Prince of Thieves** zaslužila 1,2 mili. USD; prav tako Rick Jaffa in Doug Richardson za **Hell Bent... And Back** ter Lawrence Dworet in Robert Pool za **The Ultimatum**. V tej čredi hit-makerjev, ki se bo gotovo širila, pa se je znašla celo ženska! Kathy McWorter si je zamislila romantično komedijo z naslovom **The Cheese Stands Alone** in z 1 mili. USD si bo lahko privoščila dolge počitnice v primeru, če film ne bo uspel.

Kakšna bo usoda preostalih filmov, bomo lahko videli že v tem ali pa v naslednjem letu.